

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

ŠKOLA:	Gymnázium Chomutov, Mostecká 3000, příspěvková organizace
AUTOR:	Mgr. Monika ŠLÉGLOVÁ
NÁZEV:	VY_32_INOVACE_06A_08 Iontový součin vody, pH
TEMA:	NEKOVY
ČÍSLO PROJEKTU:	CZ.1.07/1.5.00/34.0816
DATUM TVORBY:	12. 3. 2013

ANOTACE

Materiál je určen pro studenty 2. ročníku 4letých a odpovídajících ročníků víceletých gymnázií, do předmětu Chemie, kapitola Nekovy.

Tento materiál slouží k přehlednému odvození a vysvětlení iontového součinu vody a následně výpočtu pH. Studenti by měli s pomocí učitele dospět k odvození vztahu pro výpočet pH a pOH i k vysvětlení, proč tento vztah platí jen pro silné kyseliny a zásady. Žáci mohou tuto část použít jako podklad pro zápis do sešitu.

Druhá část materiálu obsahuje deset příkladů různých typů na procvičení a upevnění teoretických znalostí z výpočtů pH silných kyselin a zásad. Příklady jsou koncipovány tak, aby žáci nepotřebovali kalkulačku. Odpovědi mohou žáci doplňovat do sešitu, nebo do promítaného zadání na tabuli fixem, nebo pomocí světelného pera na interaktivní tabuli. Každý výsledek by žáci měli učiteli zdůvodnit.

Tuto část lze použít po vytištění také jako samostatný test nebo pracovní list.

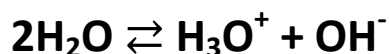
Správné odpovědi jsou připojeny na konci materiálu.

Materiál je určen pro interaktivní výuku.

TEORIE KYSELINA ZÁSAD

IONTOVÝ SOUČIN VODY A pH

Autoprotolýza = disociace čisté vody bez dalších látek

Z rovnovážné konstanty: $K_c = \frac{[\text{H}_3\text{O}^+][\text{OH}^-]}{[\text{H}_2\text{O}]^2}$

odvodíme **iontový součin vody**: $K_v = [\text{H}_3\text{O}^+][\text{OH}^-] = 10^{-14}$

hodnota 10^{-14} - platí při 25°C (je tedy závislá na teplotě)

- platí nejen ve vodě, ale i ve vodných roztocích → z $[\text{H}_3\text{O}^+]$ můžeme určit kyselost ⊙
- byla zjištěna empiricky na základě vodivosti absolutně čisté vody

z rovnice disociace plyne, že $[\text{H}_3\text{O}^+] = [\text{OH}^-]$,
to znamená, že $[\text{H}_3\text{O}^+] = [\text{OH}^-] = 10^{-7}$

pro snazší výpočet byla zavedena **logaritmická stupnice pH** (potential Hydrogen)
(zavedl dánský chemik **Sørensen**)

pH = záporný dekadický logaritmus $[\text{H}_3\text{O}^+]$

$$\text{pH} = -\log[\text{H}_3\text{O}^+]$$

Pro čistou vodu: $\text{pH} = -\log 10^{-7} = 7$

$0 \leq \text{pH} \leq 14$, tento **výpočet platí pro zředěné** ⊙
(do $c = 1 \text{ mol.dm}^{-3}$)

- pH = 7** $[\text{H}_3\text{O}^+] = [\text{OH}^-]$ ⊙ je neutrální
- pH < 7** $[\text{H}_3\text{O}^+] > [\text{OH}^-]$ ⊙ je kyselý
- pH > 7** $[\text{H}_3\text{O}^+] < [\text{OH}^-]$ ⊙ je zásaditý

Sorensen, S. P. L., Dánsko 1

VÝPOČET pH

Pro silné kyseliny a zásady (disociují ze 100%)

1. Pokud známe koncentraci H^+ : $\text{pH} = -\log [\text{H}_3\text{O}^+]$
2. Pokud známe koncentraci OH^- : $\text{pOH} = -\log [\text{OH}^-]$

$$\text{pH} + \text{pOH} = 14$$

poznámka: pro jednosytné kyseliny (HCl , HNO_3 , ...) platí $[\text{H}_3\text{O}^+] = [\text{HCl}]$
pro dvojsytné kyseliny (H_2SO_4 , ...) platí $[\text{H}_3\text{O}^+] = 2[\text{H}_2\text{SO}_4]$

příklady:

1. Vypočtete pH roztoku HCl o koncentraci $10^{-5} \text{ mol.dm}^{-3}$.
2. Vypočtete pH 0,005M roztoku H_2SO_4 .
3. Jaká je koncentrace roztoku H_2SO_4 , pokud pH je 1?
4. Vypočtete pH roztoku KOH , v němž molární koncentrace K^+ je $10^{-4} \text{ mol.dm}^{-3}$.
5. Vypočtete koncentraci vodného roztoku NaOH , jehož pH je 9.
6. Jaká je $[\text{H}_3\text{O}^+]$ v roztoku HNO_3 , která má $\text{pH} = 2$?
a) 1 mol.dm^{-3} b) $0,01 \text{ mol.dm}^{-3}$
c) $0,001 \text{ mol.dm}^{-3}$ d) $0,1 \text{ mol.dm}^{-3}$
7. Jaké je pH vodného roztoku HCl , v němž molární koncentrace Cl^- je $0,001 \text{ mol.dm}^{-3}$?
a) 3   b) -3
c) 0,3   d) 10^{-3}
8. Zředíme-li roztok NaOH 10x vodou, pH se:
a) zvýší o 10   b) zvýší o 1
c) sníží o 10   d) sníží o 1
9. Jaké je pH vodného roztoku HNO_3 , který obsahuje HNO_3 o molární koncentraci $10^{-4} \text{ mol.dm}^{-3}$?
a) -4   b) 4
c) 0,4   d) 10^{-4}
10. Jaká je $[\text{H}_3\text{O}^+]$ v roztoku HCl , která má $\text{pH} = 3$?
a) 1 mol.dm^{-3} b) $0,01 \text{ mol.dm}^{-3}$
c) $0,001 \text{ mol.dm}^{-3}$ d) $0,1 \text{ mol.dm}^{-3}$
11. Zředíme-li roztok HCl 10x vodou, pH se:
a) zvýší o 10   b) zvýší o 1
c) sníží o 10   d) sníží o 1

ŘEŠENÍ PŘÍKLADŮ:

1. Vypočtete pH roztoku HCl o koncentraci $10^{-5} \text{ mol.dm}^{-3}$.

pH = 5

2. Vypočtete pH 0,005M roztoku H_2SO_4 .

pH = 2

3. Jaká je koncentrace roztoku H_2SO_4 , pokud pH je 1?

$[\text{H}_2\text{SO}_4] = 0,05 \text{ mol.dm}^{-3}$

4. Vypočtete pH roztoku KOH, v němž molární koncentrace K^+ je $10^{-4} \text{ mol.dm}^{-3}$.

pH = 10

5. Vypočtete koncentraci vodného roztoku NaOH, jehož pH je 9.

$[\text{NaOH}] = 10^{-5} \text{ mol.dm}^{-3}$

6. Jaká je $[\text{H}_3\text{O}^+]$ v roztoku HNO_3 , která má pH = 2?

a) 1 mol.dm^{-3}

b) $0,01 \text{ mol.dm}^{-3}$

c) $0,001 \text{ mol.dm}^{-3}$

d) $0,1 \text{ mol.dm}^{-3}$

7. Jaké je pH vodného roztoku HCl, v němž molární koncentrace Cl^- je $0,001 \text{ mol.dm}^{-3}$?

a) 3

b) -3

c) 0,3

d) 10^{-3}

8. Zředíme-li roztok NaOH 10x vodou, pH se:

a) zvýší o 10

b) zvýší o 1

c) sníží o 10

d) sníží o 1

9. Jaké je pH vodného roztoku HNO_3 , který obsahuje HNO_3 o molární koncentraci $10^{-4} \text{ mol.dm}^{-3}$

a) -4

b) 4

c) 0,4

d) 10^{-4}

10. Jaká je $[\text{H}_3\text{O}^+]$ v roztoku HCl, která má pH = 3

a) 1 mol.dm^{-3}

b) $0,01 \text{ mol.dm}^{-3}$

c) $0,001 \text{ mol.dm}^{-3}$

d) $0,1 \text{ mol.dm}^{-3}$

11. Zředíme-li roztok HCl 10x vodou, pH se:

a) zvýší o 10

b) zvýší o 1

c) sníží o 10

d) sníží o 1

CITACE:

ARCHIV AUTORA

Obr. 1.: NEZNÁMÝ. *Wikipedia* [online]. [cit. 12.3.2013]. Dostupný na WWW:
http://en.wikipedia.org/wiki/File:SPL_Sorensen.jpg